ספר הקנה — סוד שלוח הקן

סוד שלוח הקן.

וגם אמר כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב והארכת ימים, ת"ר כי יקרא מה ת"ל לפי שנאמר שלח תשלח יכול יחזור אדם בהרים וגבעות עד שימצא קן וישלח ת"ל כי יקרא במקרא לפניך הכתוב מדבר קן קן מ"מ בדרך בר"ה, באילנות מנין ת"ל בכל עץ, בורות שיחין ומערות מנין ת"ל או על הארץ, ומאחר שסופו לרבות כל דבר א"כ מה ת"ל בדרך מה דרך שאין קנו בידך ר"ל קן הדרך אינו בידו אף כל שאין קנו בידו, מכאן אמרו יוני שובך ויוני עלייה וצפרים שקננו בטפיחין ובבירה אווזין ותרנגולים שקננו בפרדס חייב לשלח קננו בתוך הבית וכן יוני הרדיסאות פטור מלשלח, ומקשה מה דרך שאין קנו בידך אף כל שאין קינו בידך למה מכי יקרא נפקא ומתרץ כי יקרא פרט למזומן ועוד לפניך בדרך ל"ל אלא לפניך לאתויי שהיו לפניך ומרדו, בדרך כדרב יודא אמר רב המוצא קן במים חייב לשלח שנאמר בה אמר ה' הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה, ומקשה אלא מעתה המוצא קן בשמים דכתיב ודרך נשר בשמים ה"נ דמחייב לשלח ומשני דרך נשר אקרי דרך סתם לא אקרי, א"ל פפונאי לרב מתנה מצא קן בראשו של אדם מהו אמר ליה ואדמה על ראשו, ומנין למשה מן התורה שנאמר בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה, מנין להמן מן התורה שנאמר המן העץ, המן הכין העץ, מנין לאסתר מן התורה ואנכי הסתר אסתיר, ומנין למרדכי מן התורה שנאמר מר דרור ומתרגם מרי דכיא ע"כ דבריהם.

ברוך השם ר' שדברי חז"ל בזה הפסוק נדע מה שנשיב לאפיקורס ואנא אמינא כי אדרבא בזה האפיקורס יוסיף רשע על רשע ולא ישוב בתשובה כשמוצא קן בשמים וקן בראש וקן במים מה רחמנות הוא זה להפריש האם מהבנים ולמה לא אמר שלח כענין שלח לך ואם המצוה מצוה ותועלת מ"ש בקן מזומן דלא, ותו למה פרשו המקרא הזה כך אדרבא אמור שלח תשלח מה ת"ל לפי שנאמר כי יקרא אפרשהו לשון מקרה אבל אינו צריך לחזור בהרים וגבעות עד שימצא קן וישלחנה ת"ל שלח תשלח כלומר לך בהרים עד שתמצא קן כי הואיל ותלה שכר המצוה באריכת ימים וצריך לחזור אחריה מי לא תלה שכר המזוזה באריכת ימים וצריך לחזור אחריה ה"נ ל"ש א"כ כי יקרא מה ת"ל.

אל"ב כי יקרא בא' אין זה לשון מקרה אלא לשון קריאה וצפצוף ודרך העופות לצפצף ומתוך הצפצף מצאה, וה"ק כי יצפצף וע"י צפצוף תמצאם לא תקח האם על הבנים והראיה דאם זה לשון מקרה יכתוב יקרה בה' אלא קריאה ציפצוף הוא, ע"כ בזה שפיר קאמרינן קן מ"מ ואפי' ביצה אחת או אפרוח אחד בקן שפיר קאמר צפור דעוף כולל טמא וטהור וצפור אין בכללו טמא, אלא קשה אי

רחמנות היא אמאי לא ריחם עליהם (על עופות הטמאים) הקב"ה והא כתיב ורחמיו על כל מעשיו ורבינו הקדוש על שריחם בבני חולדה ריחם עליו הקב"ה ואם אינו רחמנות מה חטאו הטהורים לצערם, לפניך לא תימא ברה"י כגון פרדס ושדה שאינה משתמרת אלא אומר לפניך במקום שפניך שם תדיר דהיינו רשותך ולא ברשות חבירך וכדי שלא תאמר בר"ה לא ת"ל בדרך להביא גם רשות הרבים, מ"מ קשה יכתוב כי יקרא בכ"מ קן וכו' כענין שנאמר בכל מקום אשר אזכיר את שמי וכולל הכל, ותו מזומן למה לא ועוף טמא הרובץ על ביצי עוף טהור ועוף טהור הרובץ על ביצי עוף טמא וביצים מוזרות אמאי לא, ואין זוכים בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהם שנאמר שלח תשלח ואח"כ ואת הבנים תקח לך למה לא יזכה בבנים תחלה, ותו כל האי צפור מנא לך דטהור הוא אני אומר צפור טמא הוא מי לא כתיב אל צפור טהורה תאכלו מכלל דאיכא טמא שהפך הטהור טמא ואין הפך הטהור אסור, ותו לרב כהנא דאמר אפרוחים טהורים חייבים לשלח שנאמר תקח לך בראויים לך ומה אפרוחים ראויים אף ביצים ראויים וש"מ ביצים אפילו שהיא באה מהחי מותרת אי הכי אפי' ביצת עוף טמא יהא מותר הואיל וחדוש הוא.

א"ל זהו דאמר אביי ביצת עוף טמא אסורה שנאמר ואת בת היענה לרבות ביצתה, ואימא התם לרבות ביצתה בהנאה דדינה כדין היענה דלא תאכלו אכילה והנאה במשמע ותקח לך הראוי לך בהנאה קאמר וכ"ת מקיש ביצים לאפרוחים מה אפרוחי צפור מותרים אף ביצים מותרים באכילה א"כ ישתוק מבת ואני אומר מדאיצטריך להתיר באכילה ביצת עוף טהור ש"מ ביצת עוף טמא (אסור דאי) מותר ישמיענו החידוש בביצת עוף טמא וכ"ש טהור, כיוצא בה חלב טמאה דאיצטריך קרא לאוסרה משום דחידוש הוא לגבי טהורה התם נמי נשתוק מגמל ונילף מדאיצטריך, ותו שלח תשלח אפי' מאה פעמים מנא לך אימא שלח חדא תשלח תרי ותו מאי האי דקאמר ליה ר' ינאי לר' יוסף לרב כהנא דאיצטריך שלח תשלח לומר לך אע"ג דצריכה יולדת או דצריך מצורע לא יבא עשה דולקח למטהר וידחה עשה דשלח ואמאי לא והא נטל ע"מ לשלחה דלאו ליכא ועשה איכא ליתי עשה ולדחי עשה דהא אלים הא מהא דהא כל זמן שאינו מטהר אסור בתשמיש המטה דאמרינן מצורע אסור באשתו וא"כ הוה ליה עשה המטיל שלום בין איש לאשתו, וכ"ת א"כ שלח תשלח מאי איצטריך למאה פעמים א"ל האי עשה דאריכת ימים, א"ל ר' המטיל שלום בין איש לאשתו כאלו קיים כל התורה שנאמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום וכתיב כי היא חייך ואורך ימיך וא"כ האי עשה אלים ולקח למטהר וקשיא למר בר רב אשי דאמר שלח תשלח אפי' במקום מצוה, ותו בשלמא לרכנן דאמרי לקח האם שולח ואינו לוקה דהוי לאו הניתק לעשה שפיר אלא לר' יהודא דאמר לקח האם לוקה ואינו משלח אמאי לא יקיים מ"ע אע"פ שעובר בלאו, ותו לרבנן דאמרי לאו שבכללות אין לוקין עליו והא כתיב לא תגזול והשיב את הגזלה ותנן גנב וגזלן ישנן בכלל מלקות וקשה לרבנן, א"ל בני מצות שילוח הקן תלה בה אריכות ימים: